

Daniel Buren, "Comme tombées du ciel, les couleurs *in situ* et en mouvement", travail *in situ* (détail) - Gare de Liège-Guillemins - 2022-2023. © Photo: J.-L. Deru © Daniel Buren, ADAGP, Paris.

“Comme tombées du ciel, les couleurs *in situ* et en mouvement”

Een tentoonstelling van Daniel Buren,
georganiseerd door de groep Uhoda, onder
de artistieke coördinatie van Joël Benzakin.

15 oktober 2022 – juni 2024

Van 15 oktober 2022 tot juni 2024 zal het station Luik-Guillemins het doek zijn van een belangrijk artistiek project: een monumentaal en tijdelijk werk van Daniel Buren, één van de meest internationale bekende Franse kunstenaars. Het project is een initiatief van de Groep Uhoda.

Ontworpen in samenhang met de architectuur van Santiago Calatrava, heet het werk "Comme tombées du ciel, les couleurs *in situ* et en mouvement". Kleuren bedekken alle ramen van het station en creëren een gigantisch kleurenspeel. Dit monumentale artistieke project zal voortdurend veranderen naargelang het daglicht, de uren en de seizoenen.

Met dit werk transformeert de kunstenaar het station en nodigt hij iedereen uit tot een nieuwe kijk op deze architectuur. Het publiek ontdekt onverwachte ervaringen en poëtische mogelijkheden van het dagelijks leven.

"Ik ben een voorstander van de opdeling van de hedendaagse kunst. Eén van mijn belangrijkste drijfveren bij dit project was een werk van een internationaal bekende kunstenaar zichtbaar te maken voor zoveel mogelijk mensen via een populaire locatie en onze stad in de internationale schrijnwerpers te plaatsen."

Stéphan Uhoda

HET BUDGET

80% van het werk is particulier gefinancierd

Het budget voor de uitvoering van het werk, exclusief het voortraject, zal ongeveer €600.000 bedragen. Het financiële risico wordt volledig gedekt door de groep Uhoda, die partnerschappen vormt met particuliere spelers om het budget van dit project te financieren.

Het budget dat door de overheidssector via de Federatie Wallonië-Brussel, de Stad Luik en de Provincie Luik wordt toegekend, dekt een klein deel van het totale bedrag, namelijk minder dan 20%. De overheidssector steunde de voorbereidende studie om het voorlopige project van de werkzaamheden te ontwerpen en de technische en juridische haalbaarheid te verifiëren.

De eerste grote particuliere partners van het project zijn de Ardent-groep, de Nationale Loterij en Sud Info. Ook het advocatenkantoor Mosal, O.C.O Technical, het bedrijf Point Chaud, Altura Access, de luchthaven van Luik en Van der Valk Hotels & Restaurants hebben zich bij het project aangesloten.

DE BEDRIJVEN

Betrokkenheid van lokale bedrijven en sociale steun

Voor de realisatie van het kunstwerk

Belgische bedrijven hadden de leiding over het project. De keuze om zoveel mogelijk lokale bedrijven in te schakelen was een prioriteit voor Stéphan Uhoda, de projectleider. Visual Impact was verantwoordelijk voor het snijden van de gekleurde folies en O.C.O Technical en Altura Access waren verantwoordelijk voor het reinigen van de ramen en het aanbrengen van de folies.

Voor ondersteuning

In overeenstemming met de waarden van de sociale betrokkenheid die de groep Uhoda verdedigt, werd een samenwerking met het OCMW van Luik aangegaan. Voor de gehele duur van het project zullen personen uit artikel 60 permanent aanwezig zijn.

Een kaart met de “best views” zal gratis beschikbaar zijn. Zo kunnen de bezoekers het project optimaal bekijken.

DE INTENTIE

Vanwege de architecturale waarde van Santiago Calatrava was een gelijkwaardig artistiek voorstel nodig. Zo ontstond het idee om het werk van Daniel Buren te combineren met dat van Santiago Calatrava. Twee grote internationale namen in de wereld van de hedendaagse kunst.

De twee waren het onmiddellijk eens over het belang van dialoog voor het publiek tussen kunst en architectuur, zeker op een populaire plaats zoals een station. Zonder de intenties van Daniel Buren te kennen, gaf Santiago Calatrava hem de vrije hand.

“Een essentieel aspect om in gedachten te houden is dat er wekelijks honderdduizend mensen dit station passeren en die daar niet zijn om iets bijzonders te zien. We moeten ze iets onverwachts laten ontdekken.”

Daniel Buren

De architectuur van Santiago Calatrava, die door zijn imposante glazen oppervlakken, een helderheid en een versterkte transparantie mogelijk maakte, wordt de bevoorrechte drager van de interventie van Daniel Buren.

Door op de helft van deze glazen ruimten grote rechthoeken te tekenen met transparante kleurenfilters, onthult de inbreng van Daniel Buren de volumes van deze architectuur, geeft ze een grotere visuele aanwezigheid en versiert ze het gebouw

met gekleurde vlakken. Zo zullen de chromatische projecties zich verspreiden over de ruimten van het station volgens de bewegingen van het natuurlijke licht.

Het publiek zal de kleurrijke variaties van een werk dat een andere kijk biedt op een gebouw dat al opmerkelijk is, kunnen observeren en bestuderen.

“Door de zon en de lucht zullen deze volledig gekleurde rechthoeken tot leven komen tijdens hun projecties op de perrons, mensen, treinen, voorwerpen, trappen,... Uiteindelijk zal de kleur alleen in de projectie dwalen, vrij.”
Daniel Buren

HET ARTISTIEKE VOORSTEL

“Comme tombées du ciel, les couleurs *in situ* et en mouvement” is opgesteld op het hoofdgewelf en de twee zijkappen van het station. Daniel Buren is vertrokken vanuit een zeer nauwkeurige analyse van de huidige situatie, waarbij hij alleen de gegevens van de plaats uit een zeer minimaal spel heeft gehaald, en een transformatie voorstelt.

Hij ziet zijn werk graag als “lenen van het landschap”, volgens de Japanse uitdrukking ‘Shakkei’. Gedurende een bepaalde periode vormt het werk van de kunstenaar en het werk van de architect een geheel. Het lenen van datgene waarop en waarmee het werk bestaat.

Het werk bedekt het dak van het station gedeeltelijk met gekleurde en transparante klevende filters. In totaal werden zeven kleuren geselecteerd om 10.000 m² van het gebouw te bekleden.

Vijf kleuren (roze, groen, blauw, wit en oranje) zijn in een geruit patroon op het glazen dak aangebracht en twee andere (geel en rood) op de twee zijkappen. De vorm is een weerspiegeling van de beroemde lambrisering van de kunstenaar, die sinds de jaren zestig in zijn werk terugkeert.

Het rood en geel van de kappen, is een verwijzing met een knipoog naar de vlag van de provincie Luik. Maar de keuze en de articulatie van de centrale kleuren komen niet uit een specifiek verzoek of een esthetische voorkeur van de kunstenaar. Het hangt af van het beschikbare kleurenpalet van het gebruikte materiaal en van het terugkerend concept in zijn werk, namelijk om de kleuren van links naar rechts te plaatsen in alfabetische volgorde in de taal van het land waar zijn werk zich bevindt.

*“Van het begin tot het einde van een grote opeenvolging gekleurde blokken worden
parallele lijnen leeg gelaten om de kleur van de lucht te laten verschijnen en alle
natuurlijke kleuren aan dit werk toe te voegen”*
Daniel Buren

Door de dambordindeling van de kleuren kunnen de bezoekers de evolutie van de hemel en de kleurprojecties tegelijkertijd bekijken. Zo kunnen ze het verband tussen licht en kleurprojectie ontdekken en begrijpen. Volgens de kunstenaar zou een totale onderdompeling in kleur (zonder een lege tegel achter te laten) de betekenis van zijn werk verliezen.

De breedte van de structuur maakt de gekleurde projectie extra zichtbaar. Dit in tegenstelling tot glasramen in kerken, die door hun lengte slechts een minimale projectie op de vloer hebben.

Het resultaat is een spel van sterke contrasten dat zowel mobiel is door de steeds veranderende projecties en reflecties, als stabiel door het effect van de zelfklevende laag op het dak.

“Op zonnige dagen zie je vlekken van kleur op de grond, ver van je vandaan en heel dichtbij, afhankelijk van waar je je in het station bevindt. Dat zou mensen moeten doen opkijken als ze kleur onder hun voeten zien. Dan zullen ze zien wat er is gebeurd. In twee fasen.”
Daniel Buren

Met opzet gespreid over een jaar, zal het werk voortdurende in beweging zijn, afgewisseld door de vier seizoenen. Dit zal het gebouw radicaal transformeren en een nieuwe kijk op de architectuur mogelijk maken, terwijl tegelijkertijd een nieuwe aanpak wordt gestimuleerd.

TECHNISCHE UITDAGINGEN

Na een onderzoek naar de technische haalbaarheid van het project, begonnen de werkzaamheden op 1 augustus en duurde meer dan twee maanden.

Eén van de grootste technische uitdagingen van het project was de toegankelijkheid tot het dak van het station. Alleen gespecialiseerde klimploegen konden toegang krijgen tot het dak om de vinylfolie in 7 kleuren op de structuur aan te brengen (5 kleuren voor het glazen dak en 2 voor de kappen). Elke ruit heeft een folie die zich aan het glasoppervlak hecht.

Ook de grootte van het oppervlak is een bepalende factor, namelijk meer dan 10.000 m² gekleurde transparante folie, verdeeld over glazen daken en de twee zijkappen, die elk zeer verticaal zijn.

DE PLAATS

Het internationale station Luik-Guillemins, een echte kathedraal van licht, ontworpen door de Spaanse architect Santiago Calatrava, werd in september 2009 officieel geopend.

De aanleg van het station is de bouwsteen van de Luikse renaissance op het gebied van mobiliteit.

Met zijn gebogen dak dat glas en metaal combineert, wordt dit station beschouwd als een architecturale parel.

Het is ook één van de drukste stations van Wallonië. Thalys, ICE en InterCity treinen bieden gemakkelijke toegang tot Duitsland, Frankrijk, Nederland en Luxemburg.

“Op afstand, was ik al onmiddellijk gefascineerd door dit enorme omhulsel dat bijna de indruk geeft het hele centrum van de stad te bedekken. En daarna, toen ik steeds dichterbij kwam, door de schoonheid van het gebouw. Van alle stations die ik ken, is het er één die aansluit bij de traditie van het begin van de spoorwegen, namelijk weelderige stations zoals het station van Antwerpen of de grote Parijse stations. De plaats is verbazingwekkend en uniek.”

Daniel Buren

EEN NAUW PARTNERSCHAP MET DE NMBS

De NMBS, de Belgische Nationale Spoorwegmaatschappij, is partner en facilitator van het project. Als opdrachtgever van de werkzaamheden werkt zij nauw samen met de Uhoda groep om het project tot een goed einde te brengen.

De stations van de NMBS hebben de bijzonderheid grote reizigersstromen aan te trekken. Geïntegreerd in hun stedelijke omgeving zijn zij zowel centra voor mobiliteit als plaatsen voor het delen van cultuur. De stations, waar dagelijks reizigers uit de hele wereld worden ontvangen, worden nu plaatsen van leven, uitwisseling en sociale samenhang, met een grote verscheidenheid aan artistieke voorstellingen. In het station Luik-Guillemins vinden vaak talrijke culturele en sportevenementen plaats. Het station en zijn voorplein worden regelmatig gebruikt voor concerten en tentoonstellingen. Een bezienswaardigheid die zowel de NMBS-reizigers, die verwelkomd worden in een levendig station, als de buurt tot voordeel strekt.

Het station Luik-Guillemins is een belangrijk nationaal en internationaal spoorwegknooppunt. Het is een zeer druk station in België, met meer dan 100.000 passagiers per week. Het werk zal een bijzondere ervaring bieden aan deze reizigers, maar ook aan iedereen die het station Luik-Guillemins passeert. De weerkaatsing van het licht door het treinraam zal bewondering creëren.

OVER DANIEL BUREN

Daniel Buren, geboren in 1938 in Boulogne-Billancourt (F), ontwikkelt vanaf het begin van de jaren 1960 een radicale schilderstijl waarin hij met beperkte middelen te werk gaat en speelt met de verhoudingen tussen vorm en inhoud. In 1965, terwijl hij schilderijen maakt waarin ronde vormen en stroken van allerlei groottes en kleuren te zien zijn, beslist hij om een industrieel weefsel te gebruiken met afwisselend witte en gekleurde verticale strepen met een breedte van 8,7 cm. Hij vertrekt vanuit de vele mogelijkheden die deze drager biedt en bezint zich over de schilderkunst, over de manieren om die kunstvorm voor te stellen en, ruimer gezien, over de fysieke en sociale omgeving waarin de kunstenaar werkt.

Zijn werken gaan systematisch in gesprek met de plaats waar ze terechtkomen en waarvoor ze zijn ontworpen. Hiervoor heeft hij de term *in situ* uitgevonden, een aanpak die sindsdien heel wat van zijn projecten kenmerkt. Zijn 'interventies' *in situ* spelen met gezichtspunten, ruimten, kleuren, licht, beweging, de omgeving, decoupage of projectie, waardoor deze plaatsen een decoratieve kracht krijgen of radicaal transformeren.

Al meer dan 45 jaar gebruikt Daniel Buren transparante wanden (etalages, glazen daken, gevels, enz.) waarvan hij het uiterlijk en de kleur verandert. Deze werken zijn in de architectuur opgenomen, zodat het een van de bevoorrechte dragers is van *in situ*. Deze zijn meestal tijdelijke werken die variëren naargelang de beweging van het natuurlijke licht.

Bijvoorbeeld tijdens de Biënnale van Venetië in 1976, door de glazen daken van alle zalen van het Internationale Paviljoen te bedekken, voor de Louis Vuitton Foundation met "L'observatoire de la lumière" in 2016, in het Palais des Congrès in Riad in 2020 en zelfs "Pavoiser" in de Wintertuin van het Elysée-paleis in 2021.

Met meer dan drieduizend tentoonstellingen is hij een van de meest actieve en erkende kunstenaars op de internationale scène en zijn werk is ontvangen door de belangrijkste instellingen en op de meest diverse plaatsen ter wereld. In 1965 won hij de Prix de la Biennale de Paris en in 1986 de Gouden Leeuw voor het Franse paviljoen op de Biënnale van Venetië.

In 2007 ontving Daniel Buren van de keizer van Japan het keizerlijk praemium voor schilderkunst, een onderscheiding die wordt beschouwd als de Nobelprijs voor de beeldende kunst.

Daniel Buren is sinds 1980 aanwezig in de openbare ruimte met zijn "Lambris", een *in situ* werk dat op uitnodiging van de architect Charles Vandenhove is gemaakt in het CHU du Sart Tilman.

OVER DE GROEP UHODA

Stéphan Uhoda is een Luiks ondernemer met een hart voor zijn stad. Hij leidt de groep Uhoda sinds 1983.

De groep Uhoda is actief in de dienstensector, in België en in het buitenland, en wil graag bijdragen tot het sociale en culturele leven in Luik.

De Groep Uhoda heeft ook een collectie hedendaagse kunst ontwikkeld, met de nadruk op jonge kunstenaars, en brengt grote namen uit de hedendaagse kunst samen, zowel Belgische als internationale.

Het project in het station Luik-Guillemins past in de bredere wens van de groep om de collectie te delen en hedendaagse kunst te openen. Met dit werk wil het zoveel mogelijk mensen laten profiteren van een werk van een internationaal erkende kunstenaar, via de zeer populaire plek Luik-Guillemins.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Daniel Buren
Comme tombées du ciel, les couleurs
in situ et en mouvement
Van 15 oktober 2022 tot juni 2024

Opening voor het publiek zonder
inschrijving : zaterdag 15 oktober om
16u

Info & reservatie
www.colorexperience.be

CONTACT

Perscontact

CARACAScom
www.caracascom.com
info@caracascom.com
+32 2 560 21 22

Contact bezoekers

info@colorexperience.be

DE PARTNERS

EEN PROJECT GEREALISEERD DOOR DE GROEP

uhoda

IN SAMENWERKING MET

MET DE STEUN VAN

Xavier Hufkens

ZIJ STEUNDEN OOK HET PROJECT

